

EINDRAPPORTAGE 2023 “ZWOLLE ZONDER AFVAL”

ROVA, februari 2024

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	3
2	Ontwikkeling aanbod restafval	5
3	Ontwikkeling aanbod grondstoffen	6
4	Specifieke afval- en grondstoffenstromen	9
5	Ontwikkeling bijplaatsingen en kwaliteit grondstoffen	12

1 INLEIDING

Op 1 januari 2023 heeft de gemeente Zwolle een tarief op restafval ingevoerd. Deze beleidswijziging is het laatste uit te voeren onderdeel van het Uitwerkingsplan Grondstoffenplan 2017-2020 ("Zwolle zonder Afval"). Dit document sluit de reeks van kwartaalrapportages in 2023 af en brengt de resultaten in beeld na het eerste volledige invoeringsjaar van het tarief op restafval.

1.1. Uitwerkingsplan Grondstoffenplan 2017-2020

Het hoofddoel van het Uitwerkingsplan Grondstoffenplan 2017-2020 is om de landelijke ambitie van 100 kilo restafval per inwoner per jaar te realiseren; een doel zoals vastgelegd in het landelijke programma Van Afval naar Grondstof (VANG). Omdat dit doel in 2020 nog niet was gerealiseerd, is het Grondstoffenplan met een aantal jaar verlengd.

Het Uitwerkingsplan GGP bestaat uit drie sporen:

1. Faciliteren: alle inwoners van Zwolle in staat stellen om hun afval te scheiden.
2. Motiveren: inwoners stimuleren om afval te scheiden via voorlichting en educatie.
3. Belonen: inwoners die goed afval scheiden financieel belonen.

Vanaf 2017 is vooral ingezet op het faciliteren en motiveren van alle inwoners om afval te scheiden, o.a. door de invoering van een gft¹-emmerinzameling in compacte buurten zoals Assendorp en het invoeren van een pmd²-zakkeninzameling bij de kleinschalige hoogbouw. Daarnaast is de GRIP-wagen³ ingevoerd en konden inwoners op een GRIP-kaart eenvoudig zien waar ze hun grondstoffen konden inleveren. Tot slot is een aantal voorzieningen voor inwoners aangepast, om o.a. het oneigenlijk gebruik ervan tegen te gaan, zoals de instelling van een limiet van 500 kilo per huishouden per jaar op het te brengen grof huishoudelijk afval naar het milieubrengstation (MBS).

De invoering van het tarief op restafval per 1 januari 2023 valt onder het derde spoor en vormt de laatste actie van het huidige grondstoffenplan. Het tarief op restafval houdt in dat voor Zwollenaren de afvalstoffenheffing is opgesplitst: een vast deel waarvan de hoogte afhankelijk is van de grootte van het huishouden (een- of meerpersoons) en een variabel deel waarvan de hoogte afhankelijk is van het aantal aanbiedingen restafval dat een huishouden doet.

1.2. Doel en opzet rapportage

De gemeente Zwolle wil na het eerste volledige invoeringsjaar van het tarief op restafval (2023) weten of het beoogde doel is gerealiseerd, namelijk maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar. Deze rapportage geeft inzicht in de ontwikkeling van de hoeveelheid restafval per inwoner. Er wordt hierbij zowel naar fijn

¹ Gft = Groente- Fruit- en Tuinafval.

² Pmd = Plastic verpakkingen, Metalen Verpakkingen en Drankenkartons.

³ Bij de GRIP-wagen (GRondstoffen Inlever Punt) kunnen inwoners kleine hoeveelheden grof huishoudelijk afval inleveren. De GRIP-wagen staat op bepaalde vaste tijden bij vooral supermarkten in Zwolle.

huishoudelijk restafval⁴ gekeken als grof huishoudelijk restafval⁵. Omdat het aanbod restafval samenhangt met het goed scheiden van grondstoffen, wordt ook de ontwikkeling van het aanbod van grondstoffen in beeld gebracht, van zowel enkele haal- als brengvoorzieningen. Tot slot gaat de rapportage ook in op enkele mogelijke (ongewenste) neveneffecten van de maatregelen, namelijk op de ontwikkeling van de hoeveelheid bijplaatsingen en de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen. Deze rapportage richt zich *niet* op financiële resultaten van de tariefsinvoering.

1.3. Leeswijzer

Na deze inleiding gaat **Hoofdstuk 2** in op het aanbod van de hoeveelheid fijn en grof restafval per inwoner.

Hoofdstuk 3 monitort de resultaten op het gebied van de ingezamelde grondstoffen. **Hoofdstuk 4** brengt de ontwikkeling van enkele specifieke afvalstromen in kaart zoals het aanbod bij de GRIP-wagen. **Hoofdstuk 5** gaat specifiek in op bijplaatsingen en kwaliteit grondstoffen.

⁴ Onder fijn huishoudelijk restafval wordt verstaan: afval dat bij huishoudens vrijkomt, dat niet via een grondstoffenvoorziening (voor bijvoorbeeld gft of pmd) wordt aangeboden en klein genoeg is om via een huisvuilzak in een ondergrondse container of via een mini-container kan worden aangeboden.

⁵ Grof huishoudelijk afval is dat afval dat (normaliter) te groot is voor ontdoening via een huisvuilzak in een ondergrondse container of mini-container. Denk aan meubels, matrassen, tapijt.

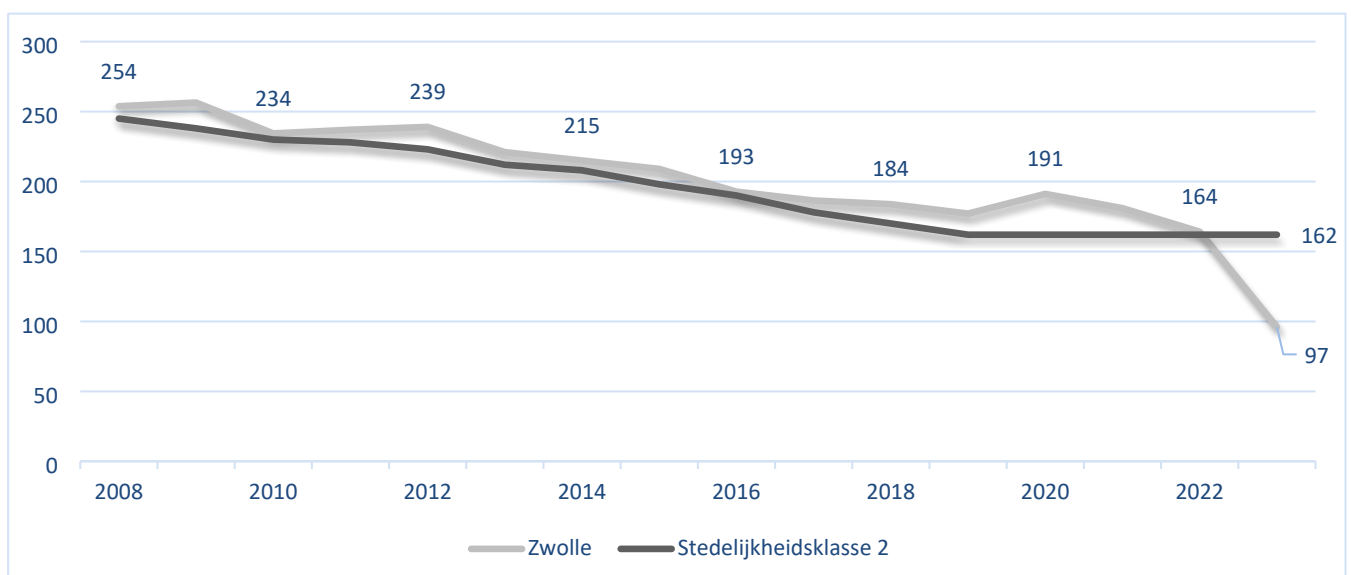
2 ONTWIKKELING AANBOD RESTAFVAL

Dit hoofdstuk zet uiteen hoe de hoeveelheid (fijn en grof) huishoudelijk restafval per inwoner zich in 2023 ontwikkelt en doet op basis van de eerste twee kwartalen een prognose voor het gehele jaar.

2.1. Fijn huishoudelijk restafval

Over geheel 2023 is in totaal 97 kilo fijn huishoudelijk restafval ingezameld (inclusief luiers en incontinentiemateriaal). Dit is een daling van bijna 41% ten opzichte van 2022 toen nog 164 kilo per inwoner werd ingezameld. Hiermee komt de gemeente Zwolle voor het eerst onder de doelstelling van 100 kilo restafval per inwoner per jaar.

Figuur 1: Ontwikkeling aanbod fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar (kg)

2.2. Grof huishoudelijk restafval

Naast fijn huishoudelijk restafval bieden inwoners ook grof huishoudelijk afval (gha) aan. In 2023 is 39 kilo ingezameld, dezelfde hoeveelheid als in 2022. Het gewicht van de opgeruimde bijplaatsingen (zie paragraaf 5.1.) telt, net als voorgaande jaren, mee in deze categorie.

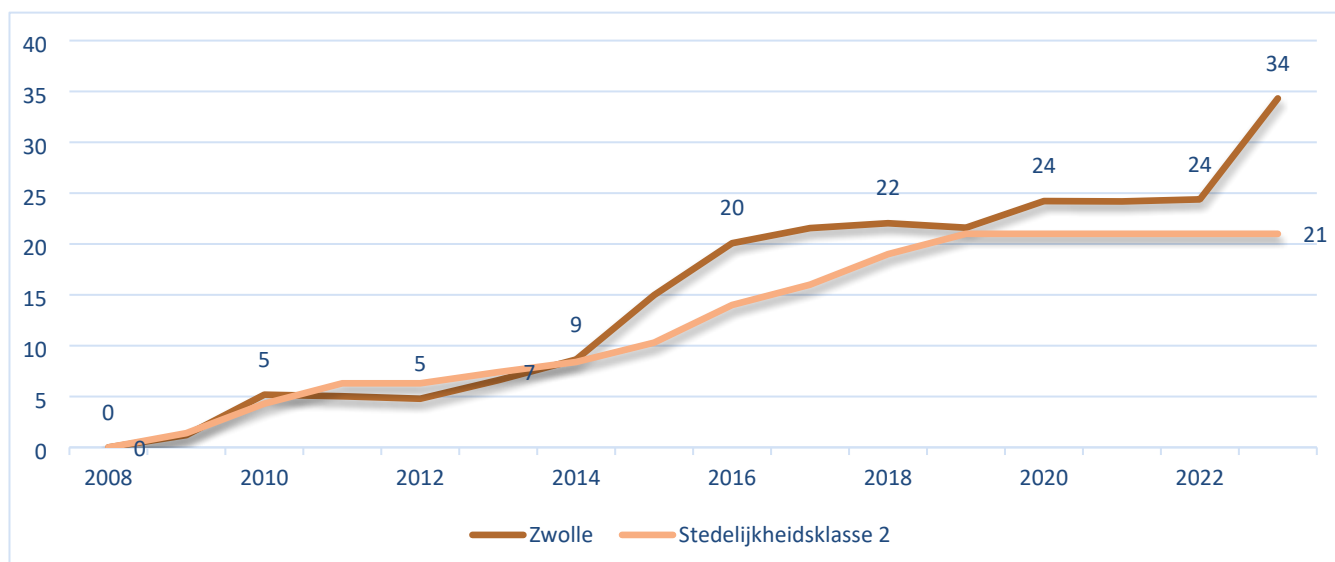
3 ONTWIKKELING AANBOD GRONDSTOFFEN

Dit hoofdstuk brengt de ontwikkeling in kaart van het aanbod van de grondstoffen pmd, gft en opk⁶ en het daaruitvolgende scheidingspercentage voor het Zwolse fijn huishoudelijk afval.

3.1. Ontwikkeling aanbod pmd

In 2023 is 34 kilo pmd per inwoner ingezameld, een stijging van 10 kilo per inwoner in vergelijking met voorgaande jaren. Hiermee presteert Zwolle beduidend beter dan vergelijkbare gemeenten uit stedelijkheidsklasse 2.

Figuur 1: Ontwikkeling aanbod pmd per inwoner per jaar

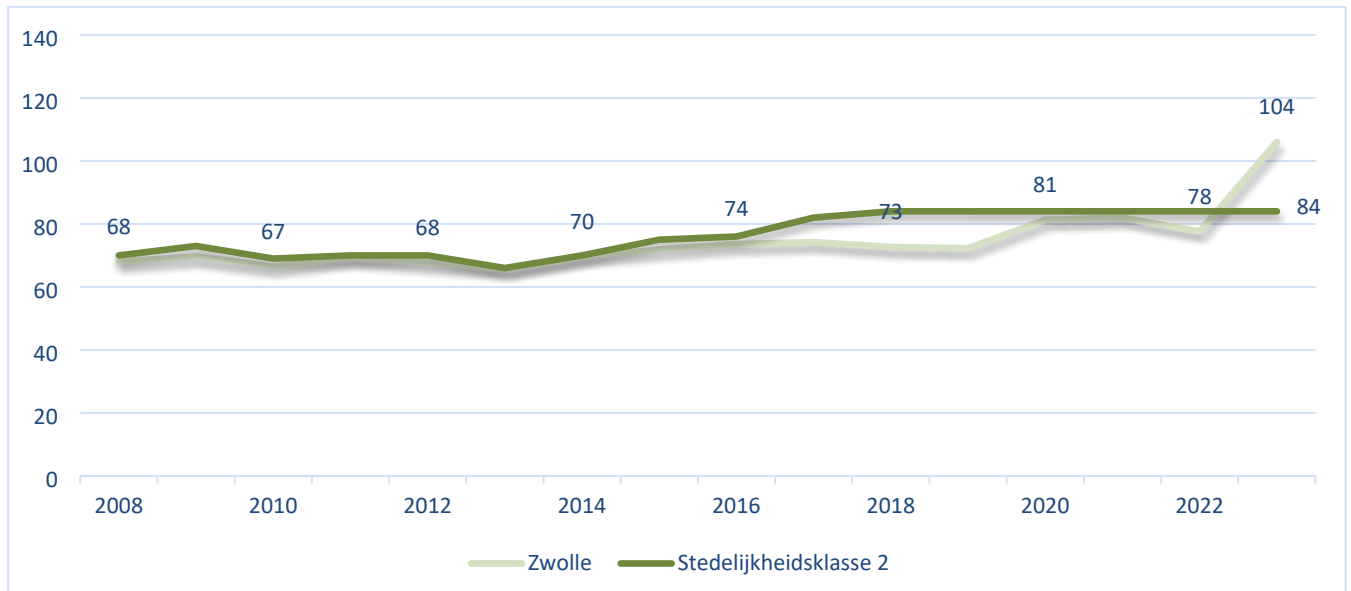

3.2. Ontwikkeling aanbod gft

De hoeveelheid ingezameld gft per inwoner is gestegen van 78 kilo in 2022 naar 101 kilo in 2023. Het resultaat is beduidend hoger dan het gemiddelde aanbod per inwoner in vergelijkbare gemeenten uit stedelijkheidsklasse 2.

⁶ Opk = oud papier en karton.

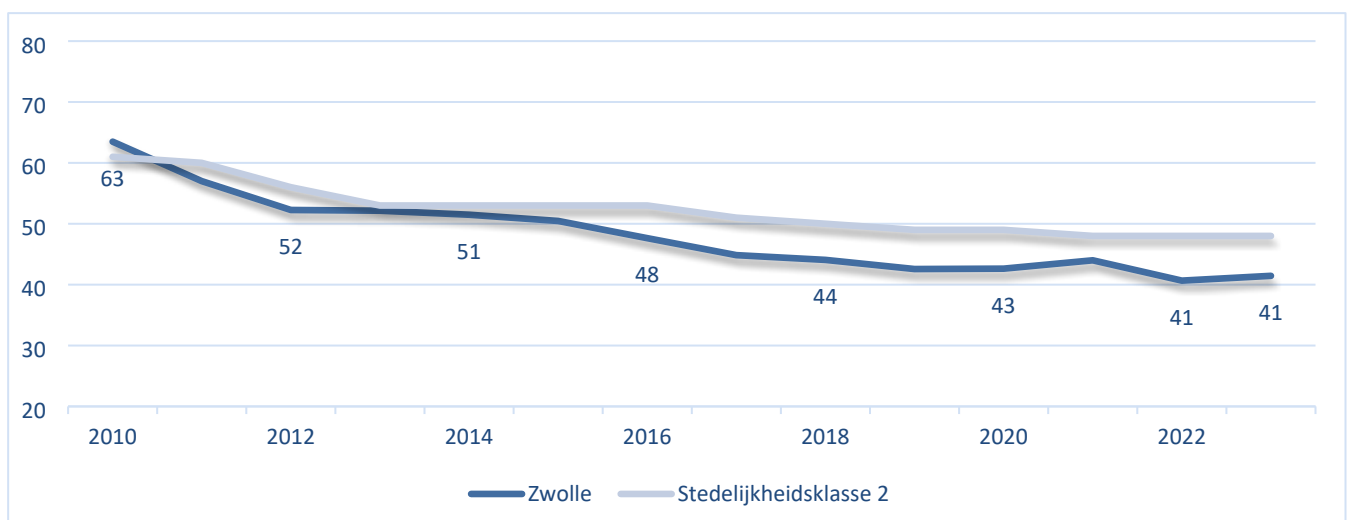
Figuur 3: Ontwikkeling aanbod gft per inwoner per jaar

3.3. Ontwikkeling aanbod opk

In 2023 is net zoveel opk per inwoner ingezameld als in 2022, namelijk 41 kilo. Een stabilisatie of afname van het aanbod opk past in de landelijke trend. Daarnaast kan er sprake zijn van een eerste effect van de invoering van de Ja-Sticker in Zwolle in april 2023.

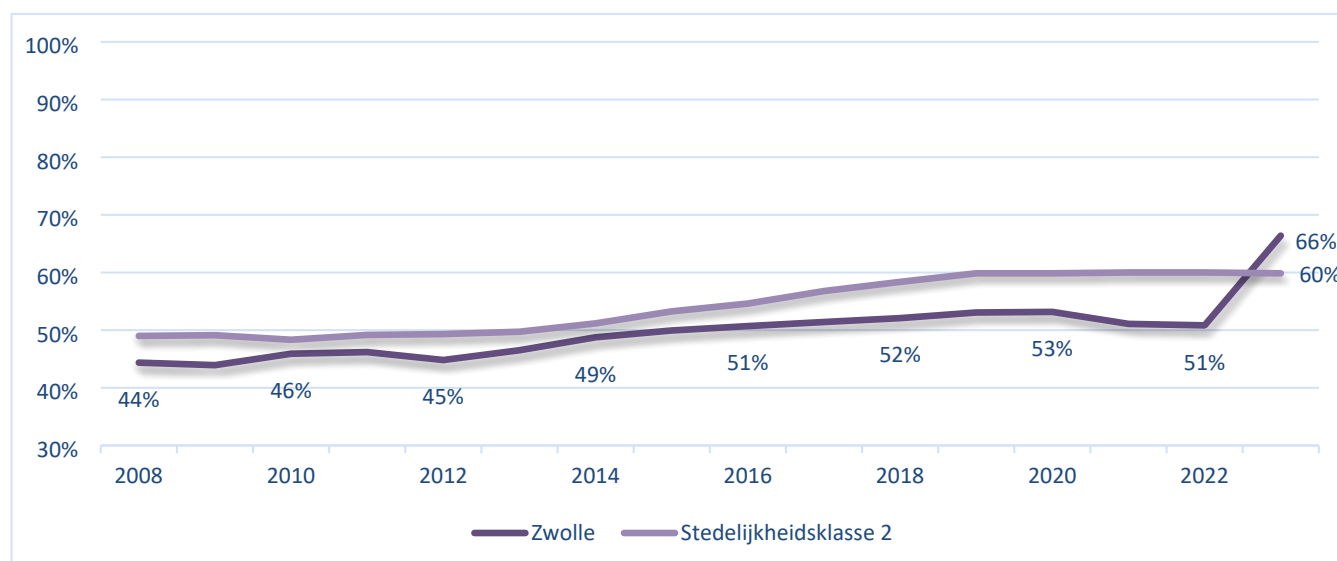
Figuur 4: Ontwikkeling aanbod opk per inwoner

3.4. Scheidingspercentage

Naar verwachting stijgt het Zwolse scheidingspercentage⁷ van 51% in 2022 naar 66% in 2023. Dit is 6 procentpunt boven het gemiddelde van gemeenten met stedelijkheidsklasse 2.

Figuur 5: Ontwikkeling scheidingspercentage

⁷ Het scheidingspercentage geeft de verhouding weer tussen de hoeveelheid ingezameld restafval die moet worden verbrand en de hoeveelheid ingezamelde grondstoffen die (potentieel) kan worden hergebruikt of gerecycled.

4 SPECIFIEKE AFVAL- EN GRONDSTOFFENSTROMEN

Dit hoofdstuk zet de ontwikkeling van het aanbod van enkele specifieke afvalstromen uiteen.

4.1. Ontwikkeling aanvragen en aanbod (kg) tuinzakken

Inwoners van Zwolle kunnen per jaar twee keer kosteloos een grote tuinzak aanvragen⁸. **Tabel 5** laat zien dat het aantal bestelde tuinzakken en het gemiddelde aanbod per aanbieder in kilo's na invoering van het tarief op restafval is gestegen⁹. In 2023 zijn ruim 10.000 tuinzakken besteld. Gemiddeld wordt 132 kilo per tuinzak aangeboden.

Tabel 5: Ontwikkeling aantal aanvragen en kg/per aanbieder tuinzakken

	2021	2022	2023
Aantal bestelde tuinzakken	14.534	9.443	10.119
Gewicht per aanbieder (kg)	122	119	132

4.2. Ontwikkeling aanvragen en aanbod (kg) gha haalservice

Inwoners van Zwolle kunnen één keer per jaar kosteloos gebruik maken van een haalservice grof huishoudelijk afval. **Tabel 6** laat zien dat in 2023 ruim 7.700 keer gebruik is gemaakt van de haalservice. Gemiddeld wordt 168 kilo per aanbieder ingezameld¹⁰.

Tabel 6: Ontwikkeling aantal aanvragen en kg/per aanbieder gha haalservice

	2021	2022	2023
Aantal aanvragen gha	11.065	8.498	7.748
Gewicht per aanbieder (kg)	151	158	168

4.3. Ontwikkeling aanbod afval MBS

Inwoners kunnen afval brengen naar het milieubrengstation van ROVA. Voor 2023 is ruim 7.500 ton afval naar het MBS gebracht. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2022, maar nog steeds flink lager dan voor de invoering van de limiteringsmaatregelen per april 2021¹¹.

⁸ Inwoners van de zogeheten compacte buurten – waar de inzameling van gft via de 20l-emmer verloopt en niet via een 140/240l-minicontainer – kunnen daarnaast 6 keer per jaar kosteloos een kleinere tuinzak aanvragen.

⁹ De daling in het aantal bestelde tuinzakken tussen 2021 en 2022 kan worden verklaard door een beleidswijziging per 1 april 2021 waarbij inwoners vanaf dat moment 2 x per jaar kosteloos een tuinzak kunnen aanvragen (in plaats van onbeperkt).

¹⁰ De daling in het aantal aanvragen ophalen grof vuil kan worden verklaard door een beleidswijziging per 1 april 2021 waarbij inwoners vanaf dat moment 1 x per jaar kosteloos grof vuil kunnen laten ophalen (in plaats van onbeperkt).

¹¹ Waar inwoners voor april 2021 tot 250 kilo per dag kosteloos afval naar het MBS konden brengen is dit na april 2021 gelimiteerd tot 500 kilo kosteloos per jaar (gha).

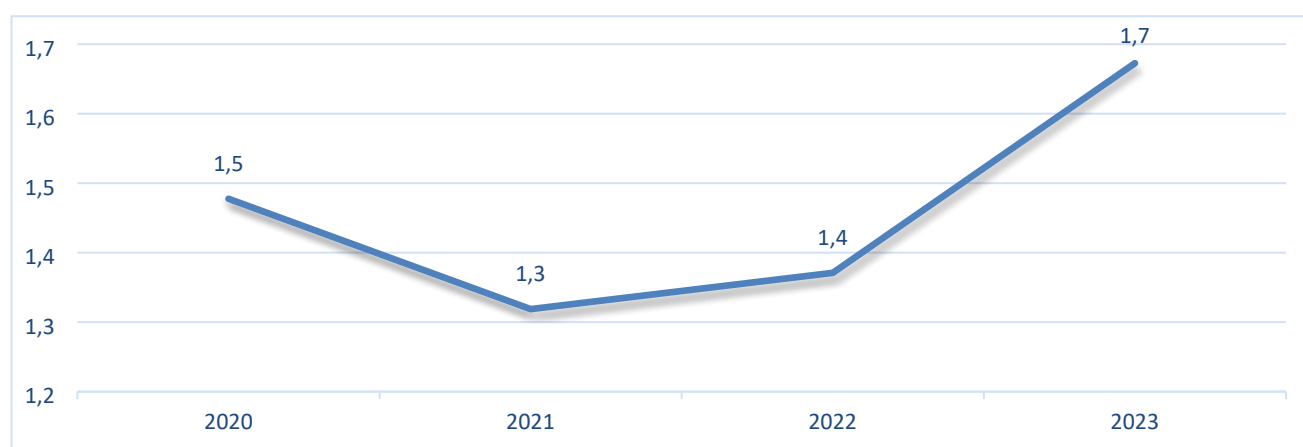
Tabel 7: Ontwikkeling aanbod afval MBS (t)

	Totaal
2020	13.657
2021	9.016
2022	7.426
2023	7.508

4.4. Ontwikkeling aanbod GRIP-wagen

Inwoners van Zwolle kunnen sinds 2019 kleine hoeveelheden grof huishoudelijk afval (gha) (kosteloos) aanbieden bij de GRIP-wagen. **Figuur 8** laat zien dat aanbod bij de GRIP-wagen is gestegen naar 1,7 kilo per inwoner over 2023. Naast het tarief op restafval en de aandacht voor het scheiden van afval en grondstoffen – waardoor inwoners wellicht vaker gha naar de GRIP-wagen brengen - kan deze stijging waarschijnlijk ook deels worden verklaard door een optimalisatie van de aanbiedtijden van de GRIP-wagen.

Figuur 8: Ontwikkeling aanbod gha GRIP-wagen (kg)

4.5. Ontwikkeling aanvragen en aanbod luiers en incontinentiemateriaal

In november 2022 heeft de gemeente Zwolle, in het kader van het flankerend beleid bij de invoering van het tarief op restafval, een gescheiden inzameling van luiers- en incontinentiemateriaal ingevoerd. Inwoners kunnen zich bij ROVA aanmelden voor het storten van dit materiaal op speciale containers. Het ingezamelde luier- en incontinentiemateriaal wordt voornamelijk als restafval verbrand vanwege een tekort aan duurzame verwerkingscapaciteit. In 2023 is in totaal 5,5 kilo per inwoner ingezameld.

Tabel 9: Ontwikkeling aanvragen en aanbod (t) luiers- en incontinentiemateriaal¹²

	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Totaal 2023
Aantal aangesloten huishoudens	3.530	5.653	5696	6197	6664	6664
Gewicht (t)	5,37	178	177	169	193	716
Kg per inwoner	0,04	1,3	1,3	1,3	1,5	5,5

¹² De ingezamelde tonnages (en kg per inwoner) wijken in deze tabel af van de tonnages zoals in de eerdere monitorrapportages vermeld. De gecorrigeerde tonnages omvatten ook de via het restafval ingezamelde tonnages. In verband met de opstart van de gescheiden inzameling van luiers en incontinentiemateriaal is in Q1 en Q2 het materiaal deels via de inzamelroute van het restafval ingezameld.

5 ONTWIKKELING BIJPLAATSINGEN EN KWALITEIT GRONDSTOFFEN

Dit hoofdstuk brengt de ontwikkeling in kaart van de hoeveelheid bijplaatsingen en de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen.

5.1. Bijplaatsingen

Tabel 12 laat de ontwikkeling zien van het aantal geregistreerde bijplaatsingen¹³. In het vierde kwartaal van 2023 is het aantal bijplaatsingen gestegen t.o.v. van eerdere kwartalen en het laatste kwartaal van 2022. In totaal komt 2023 daarmee uit op 13.859 geregistreerde bijplaatsingen, een stijging van 29,5% ten opzichte van 2022. Zoals al in de eerdere rapportages is gemeld, moet bij deze stijging een aantal opmerkingen worden geplaatst: ten eerste was het aantal bijplaatsingen van het eerste kwartaal van 2022 relatief laag vanwege de opstart van de registratie gedurende het kwartaal. Ten tweede ruimen inwoners (o.a. niet-geregistreerde zwerfvuilruimers) de zakken restafval die door anderen worden bijgeplaatst in 2023 niet/minder op, zoals voorgaande jaren wel gebeurde. Tot slot is per 1 juli 2023 sprake van meer BOA-inzet en een handveger van ROVA waardoor het aantal registraties stijgt.

Tabel 12: Ontwikkeling aantal geregistreerde bijplaatsingen

	Q1	Q2	Q3	Q4	Totaal
2022	2.479	2.797	2.836	2.558	10.700
2023	3.527	2.875	3.363	4.094	13.859

In 2023 betreft 56% van de bijplaatsingen grof vuil, een type afval dat niet in de restafvalcontainer mag en naar de milieustraat moet worden gebracht. In 2022 was dit percentage nog bijna 80%. Het aantal bijplaatsingen restafval is het afgelopen jaar gestegen van bijna 13% naar 36,5%, een stijging die gerelateerd kan zijn aan de invoering van het tarief op restafval. In 2023 werd tot slot in 5,5% van de gevallen papier bijgeplaatst; 1,3% betrof pmd-zakken.

5.2. Kwaliteit grondstoffen

In de samenleving heerst vaak – en overigens veelal onterecht¹⁴ – het idee dat de invoering van een tarief op restafval leidt tot een toename van vervuiling van grondstoffen zoals pmd en gft. Om dit te monitoren heeft de gemeente Zwolle voor en na invoering van het tarief op restafval controles uitgevoerd op het aangeboden pmd en gft. Er zijn zogeheten voorloopcontroles uitgevoerd (paragraaf 5.2.1.) en samenstellingsanalyses (5.2.2.).

5.2.1. Resultaten voorloopcontroles

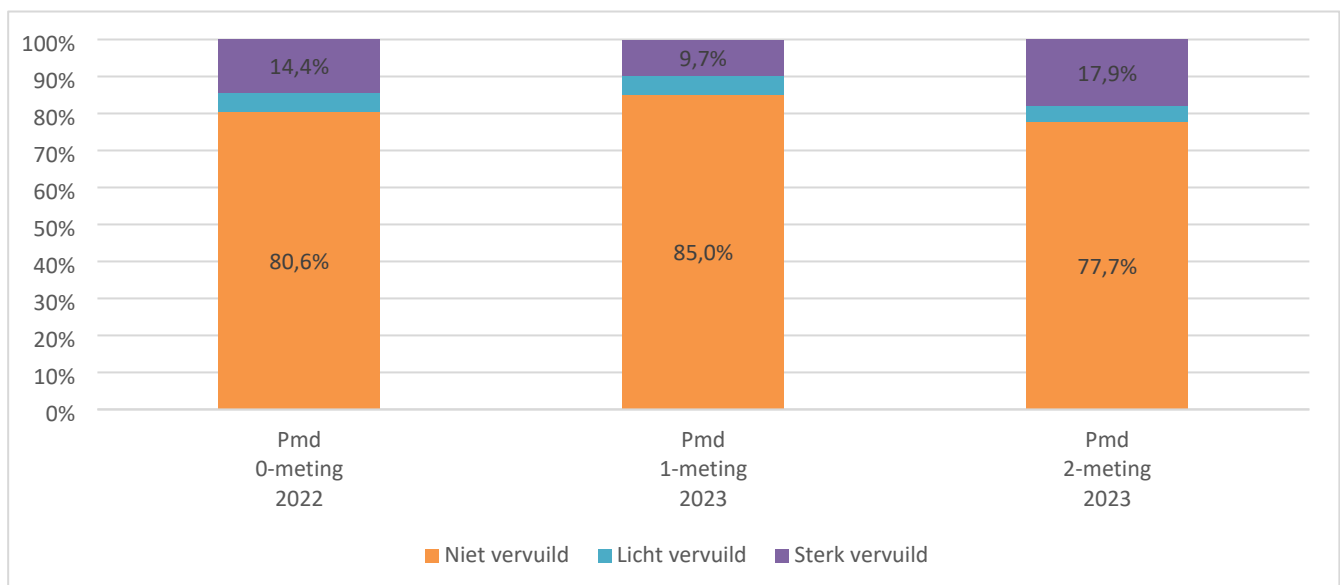
De voorloopcontroles worden uitgevoerd door zogeheten ‘voorlopers’, medewerkers van ROVA die letterlijk voor het inzamelvoertuig uitlopen en het aangeboden gft en pmd in mini-containers visueel inspecteren. **Figuur**

¹³ Het betreft hier het aantal bijplaatsingen en dumpingen. Als bijplaatsing geldt al het afval dat binnen een afstand van 30 meter bij een verzamelcontainer wordt geplaatst. Een dumping is al het afval dat niet in deze buurt van verzamelvoorzieningen wordt geplaatst.

¹⁴ Uit onderzoek blijkt dat de inzamelsystemen waarbij inwoners meer betalen wanneer ze meer restafval aanbieden (“diftar” heet dit systeem ook wel) licht positief gecorreleerd is aan de kwaliteit. D.w.z. gemeenten met diftar hebben minimaal dezelfde mate van vervuiling, maar vaak zelfs iets minder, dan gemeenten zonder diftar (zie o.a. LCKVA 2017, 2018).

13 en 14 laten de vervuilingsgraden zien van het gft en pmd zoals geconstateerd door de voorlopers. Het gaat hierbij om het percentage mini-containers dat tijdens een controleronde niet vervuild is, licht vervuild is of sterk vervuild is.

Figuur 13: Resultaten voorloopcontroles pmd

Er zijn 3 metingen uitgevoerd op het pmd (zie **Figuur 13**). De zogeheten 0-meting in 2022 liet zien dat 80,6% van de mini-containers pmd goed, d.w.z. volgens de scheidingsregels, is aangeboden. De eerste meting in 2023 liet een verbetering zien. De beide metingen zijn in dezelfde 5 controlegebieden uitgevoerd. De derde meting (2-meting) is breder uitgevoerd. Eind 2023 biedt 77,7% van de Zwollenaren hun mini-container goed aan; 17,9% deed dit niet goed. Het is (nog) niet te zeggen of de lichte verslechtering over de metingen structureel van aard is.

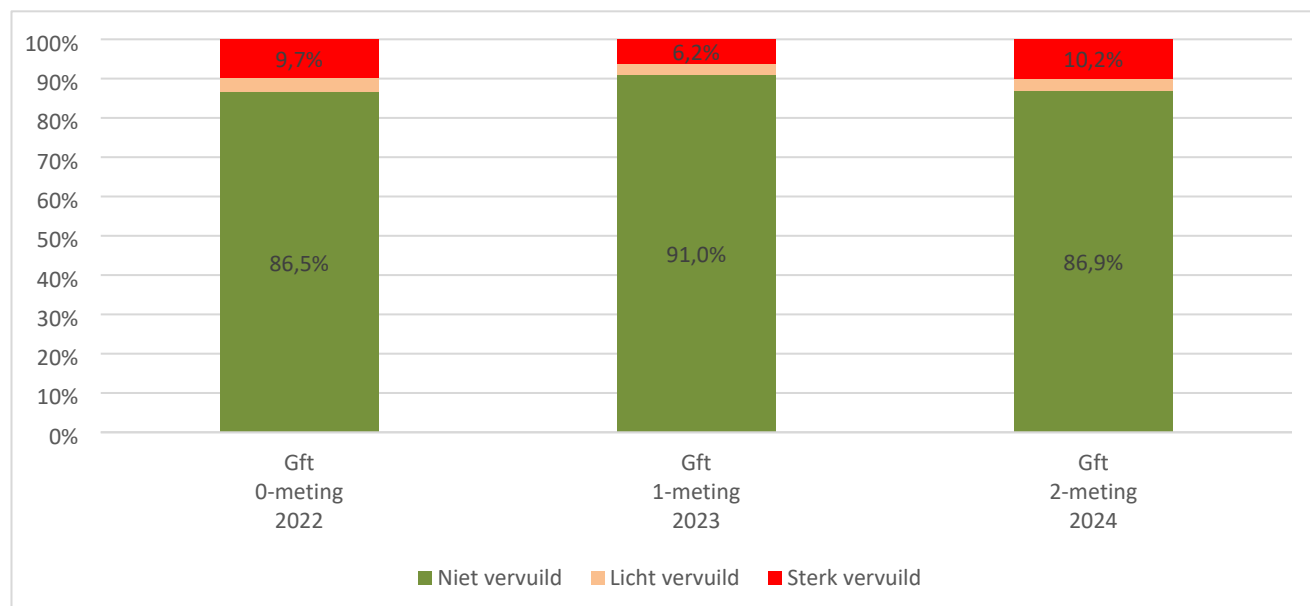
Op het gft zijn ook 3 metingen uitgevoerd (zie **Figuur 14**). Ook hier zien we in 2023 een verbetering ten opzichte van de 0-meting in 2022, waarna begin 2024 (2-meting) de vervuilingsgraad terug is op het niveau van 2022. Met andere woorden, de vervuilingsgraad van het gft is stabiel.

5.2.2. Resultaten samenstellingsanalyses

Naast controles door voorlopers zijn ook samenstellingsanalyses uitgevoerd op het gft en pmd. Bij deze samenstellingsanalyses wordt een steekproef genomen uit een vracht en wordt al het afval uitgesorteerd in verschillende fracties. Voor het pmd was in 2022 sprake van een vervuilingsgraad van 32,4%. In 2023 is deze vervuilingsgraad licht toegenomen tot 33,8%. Het is (nog) niet duidelijk of deze toename structureel is. In 2023 was de vervuilingsgraad van het gft 4,4% ten opzichte van 3,3% in 2022. De toename in de vervuilingsgraad

komt volledig voor rekening van een toename in de vervuiling van gft-verzamelaarvoorzieningen bij hoogbouw. Bij de laagbouw (inzameling via mini-containers) is de vervuiling afgenomen.

Figuur 14: Resultaten voorloopcontroles gft

5.2.3 Samenvatting kwaliteit grondstoffen

Op basis van voorloopcontroles en samenstellingsanalyses lijkt sprake van een heel lichte toename in de vervuiling van pmd en gft. Echter, vanwege het beperkt aantal metingen en de beperkte verschillen is (nog) niet te zeggen of deze toename significant en/of structureel is. De kwaliteit van ingezamelde grondstoffen wordt de komende jaren verder gemonitord.